

Sesja naukowa w Policach

Na obszarze Pomorza Zachodniego dotychczas szkody przemysłowe w lasach występowały tylko sporadycznie, ze względu na stosunkowo niewielkie uprzemysłowienie tego regionu. W ostatnich latach stan ten ulega zmianie w związku z powstawaniem dużych ośrodków przemysłowych. Dotyczy to przede wszystkim uruchomionych w 1968 r. Zakładów Chemicznych „Police” w pobliżu Szczecina oraz w 1974 r. Elektrowni Dolna Odra k. Gryfina.

Podstawowymi produktami Zakładów Chemicznych „Police” są nawozy kompleksowe dwu- (NP) i trzyskładnikowe (NPK) oraz kwas siarkowy i fosforowy. W najbliższych latach przewidziane jest uruchomienie dalszych ciągów produkcyjnych — wytwórni amoniaku i bieli tytanowej.

Oddział PTL w Szczecinie wspólnie z Zarządem Okręgu Ligi Ochrony Przyrody oraz Oddziałami Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Szczecinie w dniu 25 V 1974 r. zorganizował w Policach sesję naukową nt. „Zakłady Chemiczne Police a ochrona środowiska przyrodniczego”. Inicjatywa wymienionych stowarzyszeń znalazła poparcie i pomoc ze strony kierownictwa Zakładów.

Wśród 80 uczestników sesji znajdowali się pracownicy naukowcy, głównie z Politechniki Szczecińskiej i Akademii Rolniczej w Szczecinie, pracownicy Z. Ch. „Police” oraz członkowie stowarzyszeń organizujących sesję.

Po wysłuchaniu ogólnych informacji dyrektora naczelnego mgra inż. J. P a s z t a oraz zwiedzeniu Zakładów wygłoszono 8 referatów dotyczących zagadnień związanych z zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego i wód, zagrożenia lasów, prac zabezpieczających w zakresie ochrony środowiska oraz zagospodarowania strefy ochronnej.

Referat pt. „Oddziaływanie Zakładów Chemicznych Police na lasy” wygłosił autor niniejszego sprawozdania. Oto zasadnicze stwierdzenia zawarte w referacie.

Zakłady Chemiczne „Police” zostały zlokalizowane między dwoma dużymi kompleksami leśnymi rozgraniczonymi Zalewem Szczecińskim, Puszcami Wkrzańską i Goleniowską. Szczególne znaczenie z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych mieszkańców Szczecina ma Puszcza Wkrzańska, położona blisko miasta i w związku z tym licznie nawiedzana przez ludność.

Najbliższa odległość Zakładów od Puszczy Wkrzańskiej (nadm. Trzebież) wynosi 3 km, natomiast od Puszczy Goleniowskiej (nadm. Goleniów) — 5 km.

Skład gatunkowy Puszczy Wkrzańskiej odpowiada warunkom siedli-

skowym. W związku z tym 88% powierzchni jest pokryte gatunkami iglastymi (87% sosna, 1% świerk). W części Puszczy Goleniowskiej znajdującej się w zasięgu oddziaływania Zakładów sosna zajmuje 71% powierzchni. Jednakże w najbliższej odległości 5—8 km od źródła emisji z uwagi na układ siedlisk, brzoza i olsza występują na 75% obszaru leśnego. W związku z tym ta część lasu Puszczy Goleniowskiej jest bardziej odporna na oddziaływanie przemysłu niż drzewostany Puszczy Wkrzańskiej.

Duży wpływ na rozprzestrzenianie się substancji toksycznych wywierają wiatry. Z badań P r a w d z i c a prowadzonych w latach 1971—1973 w rejonie Polic wynika wysoka częstotliwość wiatrów SW, W i NW, wiejących w kierunku Puszczy Goleniowskiej (61,3%). Natomiast wiatry S, SE, E i NE zagrażające Puszczy Goleniowskiej (61,3%). Natomiast wiatry S, SE, E i NE zagrażające Puszczy Wkrzańskiej występują w 28,1%. Na podkreślenie zasługuje duża ilość wiatrów słabych o szybkości do 2 m/sek. (42,5%) oraz znaczna liczba dni z mgłą (1973 r. — 77 dni), co wpływa na zwiększenie zagrożenia.

W wyniku procesów technologicznych stosowanych w Zakładach emitowane są do atmosfery głównie następujące substancje toksyczne: SO_2 , mgły H_2SO_4 i SO_3 , fluorowodór (HF) oraz amoniak (NH_3). Pomiarzy stężeń poszczególnych substancji w punktach pomiarowych położonych w odległości 4—5,7 km w Puszczy Wkrzańskiej wykazują z reguły znaczne przekroczenie dopuszczalnych stężeń związków fluoru oraz częste przekraczanie dopuszczalnych stężeń mgieł kwasu siarkowego i amoniaku. Należy przy tym uwzględnić nakładanie się działania poszczególnych substancji toksycznych na środowisko.

W ciągu 6 lat od uruchomienia Zakładów powstały ostre uszkodzenia sosen na niewielkich powierzchniach leśnych położonych w odległości do 1,5 km od źródła emisji, należących do Zakładów lub do indywidualnych właścicieli. Natomiast w części Puszczy Wkrzańskiej położonej 3—5 km na zachód od Zakładów występują już objawy świadczące o zachwianiu równowagi biologicznej w drzewostanach. Przejawia się to głównie w dużym nasileniu występowania szkodników wtórnych i nękających. Ponadto daje się zauważyć przerzedzenie wierzchołkowych części koron i zmniejszenie liczby roczników igieł, głównie u starszych drzew, a w pewnych wypadkach brunatnienie końców igieł.

W Puszczy Goleniowskiej, mimo znacznej przewagi wiatrów wiejących w jej kierunku, zmian chorobowych nie zaobserwowano. Związane jest to z korzystnym, z punktu widzenia odporności, składem gatunkowym drzewostanów.

W 1974 r., w związku z rewizją urządzenia lasu nadl. Trzebież, zostaną przeprowadzone przez BUL prace mające na celu określenie rozmiaru szkód oraz straty.

W związku z postępującą rozbudową Zakładów oraz uruchamianiem następnych ciągów produkcyjnych należy się liczyć ze wzrostem zagrożenia lasów, zarówno w Puszczy Wkrzańskiej jak i w Puszczy Goleniowskiej, w razie niewprowadzenia odpowiednich środków zabezpieczających przed nadmierną emisją substancji toksycznych.

Nadl. Trzebież przystąpiło do realizowania różnych zabiegów gospodarczych zmierzających do złagodzenia oddziaływania zanieczyszczeń po-

wietrza atmosferycznego na lasy. Dotyczy to zarówno uodpornienia lasów, jak również częściowej ich przebudowy.

Wśród wielu dyskutantów znajdowali się również leśnicy. Doc. dr hab. Z. Sierpiński z IBL uwypuklił poważne niebezpieczeństwo zagrożające lasom znajdującym się w zasięgu Z. Ch. „Police”. Stwierdził przy tym, że nawet krótkotrwałe oddziaływanie dużych stężeń substancji toksycznych, np. wskutek awarii, przy nieprzekroczeniu średnich norm dopuszczalnych może spowodować nieodwracalne szkody w drzewostanach.

Inż. W. Czyżewski nadleśniczy nadl. Trzebież poruszył szereg problemów związanych z wpływem zakładów na stan lasu.

Materiały z sesji zostaną opublikowane staraniem Z. Ch. „Police” i według zapewnienia mgra M. Lewandowskiego, dyrektora technicznego Zakładów, będą wykorzystane w dalszych poczynaniach.

Jerzy Jackowski